
SOC706: Metodologie sociálních věd

Lovečková Dagmar, UČO 182811

Nováková Petra, UČO 78886

Slancová Monika, UČO 182130

Téma výzkumu: Vliv rozvodu rodičů na rozvodovost jejich dětí

Číslo úkolu: 6 – Klíčové koncepty a jejich operacionalizace, teoretická a pracovní hypotéza

Termín odevzdání: 21.11.2005

Klíčové koncepty

Ve výzkumné otázce, zda „**má rozvod rodičů vliv na rozvodovost jejich dětí a jakou měrou**“ nám vystupuje několik klíčových konceptů:

Rozvod – právní zrušení sňatku doprovázené fyzickou rozlukou, rozdělením financí, rozdělením rodičovských práv a povinností, pokud jsou zde společné děti.

Rozvod rodičů – právní zrušení sňatku rodičů do 18 let věku dítěte doprovázené odchodem jednoho z rodičů z domova, rozdělení rodičovských práv a povinností.

Rozvodovost – podíl počtu rozvodů na počet sňatků v určené skupině.

Dospělé a samostatné děti – děti ve věku nad 18 let, finančně nezávislé, schopné se osamostatnit, s ukončeným alespoň středním vzděláním.

Úplná rodina – rodina, ve které žije dítě s oběma rodiči v jedné domácnosti.

Teoretická hypotéza

Hypotézou, kterou bychom chtěli našim výzkumem ověřit popř. vyvrátit je fakt, že rozvodovost rodičů má vliv na rozvodovost/rozchod dětí žijících v konsenzuálním manželství. Očekáváme, že v rodinách, kde došlo k rozvodu rodičů, bude vyšší tendence u dětí rozvést se.. Naopak v úplných rodinách by manželství dětí mělo vydržet.

Vymezení dimenze konceptů

Rozvod u respondentů může mít mnoho příčin, proto máme možnost zvažovat několik dimenzí jednotlivých konceptů.

Rozvod rodičů má několik dimenzí:

- 1) dimenzi sociální
- 2) dimenzi socioekonomickou
- 3) emoční

Míra rozvodovosti se pohybuje v několika dimenzích:

- 1) je ovlivněna prostředím, ve kterých k rozvodům dochází: ve městě či na venkově

- 2) je ovlivněna přítomností dospělých a samostatných, nedospělých a nesamostatných, příp. žádných dětí v rodinách
- 3) je ovlivněna prožitím dětství respondentů v úplné nebo rozvádějící se rodině (rozvodovost u dětí z rozvedených manželství versus rozvodovost dětí z úplných rodin)

Dimenze relevantní pro naši výzkumnou otázku

Budeme-li v našem výzkumu mluvit o rozvodu rodičů, budeme mít na zřeteli dimenzi sociální, protože předpokládáme, že narušení sociálních vazeb způsobené rozvodem rodičů ovlivní rozvodovost dětí. Z tohoto důvodu také omezujeme skupinu respondentů na osoby, jejichž rodiče se rozvedli do jejich věku 18ti let. Relevantní dimenzí míry rozvodovosti je pro naši výzkumnou otázku fakt, že míra rozvodovosti bude ovlivněna prožitím dětství respondentů v úplné nebo rozvádějící se rodině (viz bod 3).

Indikátory pro tuto dimenzi klíčových konceptů

Pro náš výzkum hodláme jako techniku použít dotazník. Budeme dotazovat respondenty těchto dvou předem vybraných skupin:

- osoby z nerozvedených úplných rodin
- osoby z rodin, kde se rodiče rozvedli do 18 let věku dané osoby a za předpokladu, že rodiče po rozvodu spolu už nežili

V každé skupině bude 100 respondentů.

Indikátory dospělosti a samostatnosti dětí:

- věk nižší 18ti let
- věk vyšší 18ti let
- ukončené střední vzdělání
- vlastní zaměstnání a příjem

Indikátory rozvodu rodičů:

- rozvod rodičů proběhl nebo neproběhl (do 18. roku věku respondenta)

Pracovní hypotéza

- Osoby z rodin, kde se rodiče rozvedli do 18 let věku dané osoby a za předpokladu, že rodiče po rozvodu spolu už nežili, budou mít tendenci se rozvádět.
- Osoby z nerozvedených úplných rodin budou mít tendenci svá manželství udržet.

Hypotéza má být jasně a jednoznačně formulovaná. Rozveďte více dimenze, co to znamená, lépe volte indikátory, podívejte se do literatury. Jaké jsou způsoby narušení sociálních vazeb u dětí...? Děti mohou mít i ukončené základní vzdělání a mít vlastní zaměstnání a příjem... Nebudete zjišťovat například názory dětí na rozvod? Trochu to rozšiřte, v účelu výzkumu tvrdíte, že se budete zabývat i otázkou „proč?“. V pracovních hypotézách by měly být zahrnuty všechny indikátory.

Úkol 5 – přehled literatury

Literatura z oblasti výzkumu

- Dytrych, Z. 1987. *Mladé rizikové rodiny*. Praha: Novinář.
- Fialová, L. a kol. 1996. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta.
- Chaloupková, J., Šalamounová. 2004. „Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě.“ *Sociologické studie* 7/2004.
<http://studie.soc.cas.cz/index.php3?lang=cze&shw=251>
- Cherlin, A. J. 1992. *Marriage, divorce, remarriage*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Kalibová, K. 1998. *Demografie (nejen) pro demografy*. Praha: SLON.
- Koschin, F. 2000. *Demografie poprvé*. Praha: VŠE v Praze.
- Kostecký, T., Nedomová, Vajdová. 1998. *Trh s bydlením a jeho sociální souvislosti – situace v Praze a Brně*. Praha: SOÚ AV ČR.
- Kuchařová, V., Nedomová, Zamykalová. 1999. *Předpoklady sňatkového a rodinného chování mladé generace*. Praha: VÚPSV.
- Ondrejko, P. 2000. *Sociálna patológia*. Bratislava: Veda.
- Pavlík, Z. 1992. *Sňatečnost a rodina*. Praha: Academia.
- Pavlík, Z. a kol. 2002. *Populační vývoj České republiky 2001*. Praha: Katedra demografie a geodemografie PF UK.
- Potůček, M. a kol. 2005. *Jak jsme na tom. A co dál? Strategický audit České republiky*. Praha: SLON.
- Potůček, M. et al. 2002. *Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku*. Praha: Gutenberg.
- Potůček, M. ed. 2003. *Zpráva o lidském rozvoji pro Českou republiku 2003*. Praha: MJF Praha.
- Rodina (ISSP 1994) – Česká republika. V.č.0003. Sociologický datový archiv SOÚ AV ČR.
<http://archiv.soc.cas.cz/data/0003>
- Rychtaříková, J. 2001. *Diferenciace reprodukčního a rodinného chování v evropských populacích*. Praha: SOÚ AV ČR.
- Smith, H. 2004. *Děti a rozvod*. Praha: Portál.
- Sullerot, E. 1998. *Krize rodiny*. Praha: Karolinum.
- Šťastná, A. 2005. „Mezigenerační přenos rozvodového chování na příkladu České republiky a v mezinárodním srovnání.“ *Demografie* 1/2005
- Tuček, M. a kol. 2003. *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. Praha: SLON.
- Tuttlerová, J. 1990. *Stabilita rodiny*. Bratislava: Výzkumný ústav sociálního rozvoje a práce.
- Wallerstein, J., Lewis, Blakeslee 2002. *The Unexpected Legacy of Divorce*. London: Fusion Press.

Úkol 4 – výzkumná strategie

Téma výzkumu: Vliv rozvodu rodičů na rozvodovost jejich dětí

Vzhledem k charakteru zvoleného tématu budou naší strategií metody kvantitativního výzkumu, především tedy matematicko-statistické. Kvantitativní výzkum se vyznačuje vysokým počtem zkoumaných případů a úzce specifikovaným počtem zkoumaných aspektů. V našem případě budeme zkoumat vztah mezi dvěma proměnnými: rozvod rodičů a rozvodovost jejich potomků. Obecně se bude jednat o průřezovou studii, tj. výzkum provedený v jednom časovém bodě bez ambicí předvídat následný vývoj.

Výhody:

- Zvolená strategie umožňuje zjistit pomocí matematicko-statistických metod poměrně jednoznačnou odpověď na otázku, zda se potomci rozvedených rodičů rozvádějí častěji než potomci nerozvedených rodičů.
- Vyhodnocovat budeme matematicky přesná data typu ANO x NE – rozvod proběhl versus rozvod neproběhl.
- Není nutné zpracovávat longitudinální plán, protože se jedná o průřezovou studii.

Nevýhody:

- Aby měl náš výzkum vypovídací hodnotu, je třeba prozkoumat vysoký počet případů.
- Je třeba správně definovat strukturu skupiny respondentů.
- Nevýhodou naší strategie může být fakt, že data nebudou zcela přesná, jelikož v posledních letech je mezi mladými trend předejít rozvodu společným soužitím. Přestože je možné, že po nějaké době dojde k jejich rozchodu, tento fakt nebude nikde právně ustaven, tudíž může kvůli absenci těchto „rozchodů“ dojít ke zkreslení výsledků výzkumu.

Úkol 3 - účel a jednotka analýzy

Účel

V případě našeho zvoleného tématu výzkumu, „Vliv rozvodu rodičů na rozvodovost jejich dětí“, se jedná o „průzkum“. Pomocí zvolené výzkumné metody (dotazníku) shromažďovat data a posléze je vyhodnocovat. Tento účel se bude vzájemně prolínat i s „vysvětlením“,

jelikož kromě zpracování „suchých“ faktů budeme hledat souvislosti a snažit se zodpovědět též otázky typu „proč“.

Jednotka analýzy

Jednotkou analýzy jsme zvolily rozvod, protože budeme měřit počet rozvodů, který připadá na určitý počet uzavřených manželství.

Nevýhody

Fakt, že se budeme snažit, aby zkoumané skupiny (skupina zkoumaných osob z rozvedených rodin/skupina osob z úplných rodin) měly co nejvíce podobné podmínky, za účelem vyloučení vlivu jiných proměnných, se pro nás může stát nevýhodou. Čím více totiž budeme specifikovat skupiny, tím těžší pro nás bude nacházet respondenty, kteří by našim podmínkám vyhovovali.

Další nevýhodou, pokud bychom braly v úvahu statistická data, by byla skutečnost, že se zvyšuje počet párů žijících „na hromádce“. Pokud se takové páry rozejdou, záznam o rozvodu nezískáme, přestože se de facto jedná o totéž.

Úkol 2 – téma a výzkumná otázka

Pro výzkum jsme si zvolily téma „**Vliv rozvodu rodičů na rozvodovost jejich dětí**“ s cílem najít odpověď na otázku: „**Má rozvod rodičů vliv na rozvodovost jejich dětí a jakou měrou?**“.

Toto téma jsme vybraly, jelikož s ním máme zkušenosti jak prostřednictvím osob z našeho okolí, tak i vlastní. Zjistit zda a jak velký vliv má v tomto případě předchozí generace na generaci následující, se nám jeví jako důležitý úkol, neboť rozvodovost či život v konsenzuálním¹ manželství následně ovlivňuje kromě jiných faktorů též plodnost a tím i demografickou skladbu obyvatelstva, která může přetvářet budoucnost ČR.

¹ Viz. „Centrum pro sociální a ekonomické strategie, UK FSV, Průvodce krajinou priorit, 2002“